

EPISTOLARI DE JORDI ARBONÈS A JOAQUIM CARBÓ

(Fragment) En aquesta carta es refereix a la intenció de muntar *Homes i No a Buenos Aires*, en català, per veure si algun grup argentí volia estrenar-la en castellà

Buenos Aires, 5 de maig de 1968

A Joaquim Carbó

Estimat amic,

És terrible com passa el temps! Ara veig amb sorpresa que la teva darrera és del dia 16 de gener!

Evidentment, la primera vegada que vaig enviar la llista dels nous subscriptors de *Cavall Fort* ho vaig fer directament a ells, conjuntament amb la ressenya de l'acte que els vàrem dedicar a *Obra* (que per cert no l'han reproduït en cap moment). Jo te la vaig reproduir, perquè ja m'imaginava que l'havien perduda. Ara, ja van rebre la carta i han començat a rebre la revista també. De manera que m'ocuparé de cobrar les subscripcions, encara que encara en deuen, i els faré una transferència personalment.

Ja ha tomat la Núria Seras, i ha dut una gravació amb l'equip de *Cavall Fort*, però encara no he tingut el goig d'escollar-la. Tots anem tan enfeïnats!

Veig que treballes amb molt de braó, malgrat els inconvenients que, segons em sembla, hi ha per poder publicar. Realment deu ser cert el que ens diuen les editorials, perquè la qüestió de les traduccions també se m'està posant un xic malament. Tant és així, que ja m'estic buscant una altra feina.

No cal dir que és una tasca extraordinària la que està fent *Cavall Fort* en això del teatre per a infants. Aquí ho anem seguint a través de *Serra d'Or*, per l'*Estel* i el mateix *Cavall Fort*. Felicitacions!

T'agraeixo que m'encoratgis a presentar-me a Víctor Català. De moment, però, el més calent és a l'aigüera. La preocupació per la situació econòmica em té un pèl desassossegat i se'm fa difícil de concentrar-me en treballs de creació.

A *Obra* ja vàrem començar la temporada (ja en rebràs el programa), dedicat enguany a la memòria del Mestre Fabra. Diumenge passat ens vàrem fer presents a l'aplec de la Sardana, organitzat pel Grup Joventut Catalana anualment, des de fa onze anys, amb una gran parada de llibres catalans. (T'adjunto un retall del diari *La Nación*). Més endavant, muntarem una exposició de la premsa catalana a l'exili; farem un cicle de conferències, en castellà, sobre la figura de Fabra, la literatura catalana, la llengua catalana, la premsa catalana i la Nova Cançó. Aquestes conferències les oferirem a les entitats argentines que els puguin interessar. L'escriptor Pere Mas i Perera i el doctor Abili Bassets han preparat uns articles sobre el Mestre Fabra per als

suplements literaris dominicals dels diaris *La Prensa* i *La Nación*. Si podem, encara pensem presentar *Homes i No* en un teatre d'aquesta capital, en català, i potser interessarem algun grup argentí perquè la munti en castellà.

En el número d'abril de *Serra d'Or* he vist que Edicions 62 està preparant una Gran Enciclopèdia Catalana, la qual cosa és realment extraordinària, ateses les circumstàncies. D'una banda em desconcerta una mica, perquè algunes editorials es queixen de la crisi, es lamenten que no tenen pressupost (com t'han dit a tu), en canvi a can 62 emprenen una tasca gegantina, apareixen noves editorials (com «Llibres de Sinera»), per a la qual acabo de traduir-los una novella de Gore Vidal, *Washington D.C.*, que volen veure al setembre perquè fa una crítica als sistemes editorials dels Estats Units), Salvat publica el *Diccionari Enciclopèdic*... No ho entenc.

I plego perquè aquesta carta, començada el 5, l'acabo el 18 i vull que surti de seguida. Un altre dia ja t'explicaré més coses, quan estigui més d'humor. Una abraçada i records per als teus de part de

Jordi Arbonès

(Fragment) En aquesta carta fa referència a l'obra de Richard Hughes que va dirigir Ricard Salvat a la Penya Cultural Barcelonesa

Bernal, 29 de setembre de 1980

Estimat amic,

Cada cop que rebo una carta teva em faig el propòsit de contestar tot seguit, però, per una raó o altra, no hi ha manera d'acomplir-ho.

Gràcies per haver realitzat el tràmit d'inscripció a l'AELC amb tanta celeritat. Ara, amb el carnet, ja em sento una mica escriptor i tot, tu. Ja li diré a la teva tieta que passi per La Caixa per fer-te efectives les dotze de l'ala, però també hauries de dir-me quant et dec per aqueixos dos llibres que tan gentilmente has volgut enviar-me.

Per fi ja vaig rebre les «deu pometes», les quals me les he cruspides ràpidament. He mirat d'endevinar quina podia ser la del teu «pomer», però encara no me n'he sortit. En general, els contes són bons, si bé, a mi, el que més m'ha agradat ha estat el darrer, o sigui, «Els tres senyals», sobretot pel llenguatge.

Em parles de la barberia dels germans Bosch... Imagina't! Quines coses passen a la vida! Resulta que aqueix establiment jo el vaig conèixer fa uns vint-i-cinc anys, quan s'hi deixaven caure en Joan Brossa i tota la colla d'ocells de virolat plomatge, i no sé pas si mai afaitaven o tallaven els cabells a ningú... I així que tu ets d'aquell barri! Per cert que no conec *El carreró contra Còssima* i penso que faries bé d'enviar-me'l perquè ara dius que regalem, aquest llibre, però el dia que s'hagi exhaurit, ben segur que tothom el buscarà com una peça molt preuada.

Ja són ben curioses aqueixes tergiversacions que solen fer els periodistes quan fan l'esbós biogràfic d'algun escriptor o resumeixen el que hom ha dit en una entrevista. Així neixen les

llegendes com ara la d'en Pedroló detectiu o investigador privat. És així, també, que qui llegeix la nota que en Ventalló escrigué sobre el meu llibre a la secció «El llibre català» de *La Vanguardia*, suposarà que em dedico a fer de periodista, conferenciant i director escènic, car el que diu la solapa del llibre ha omès d'especificar que aquesta tasca l'he feta en català o sobre temes catalans exclusivament. D'una manera semblant, l'Agustí Pons, a l'interviu que em va fer quan era a Barcelona el passat mes de març, em feia dir que havia traduït una obreta d'Oscar Wilde, i quan en realitat el que jo li havia dit era que havia començat traduint contes d'Oscar Wilde, i que la primera cosa que vaig fer que tingué una certa transcendència pública va ser una obreta de teatre de Richard Hughes, que va ser representada a la Penya Cultural Barcelonesa, dirigida per Ricard Salvat. I així s'escriu la història!

Home, quan vaig fer-te aquells comentaris sobre les notes del teu amic Pujol i Cofan no tenia la intenció que els deixessis de llegir. Em va saber greu que es molestés, si troba que el to és una mica punyent. Ara, no, no, jo no vull sortir a la palestra per rebatre els seus raonaments, sobretot perquè no tinc gaire temps sobrer. (Tu, de què seran suspectes, els íntegres?)

Quant a en Cèsar August Jordana, jo tampoc no la conec aqueixa novella policíaca *El collar de la Nuri*, però si *El món* de Joan Ferrer a tu et va causar tanta impressió, ja pots imaginar-te la que em va fer a mi! Veig, també, que coneixes en Tísner, un escriptor al qual admiro d'allò més, i que si hagués sabut que el coneixies, t'hauria demanat d'anar-lo a veure, car m'hauria agradat de conèixer-lo personalment. Un llibre d'ell que em va impressionar molt va ser *Les dues funcions de circ*, sobre el qual vaig fer-ne una recensió per a la revista *Ressorgiment* fa uns quants anys. A cada pas constato les coses que van quedar al tinter després del famós viatge, de manera que cada vegada estic més fermament disposat a repetir-lo com més aviat millor. Tanmateix, l'augment dels passatges seriosos sumat a la situació econòmica que travessem en aquest país sembla que s'uneixin per tal que el projecte cada cop sigui més semblant a un somni irrealitzable...

Encara no he rebut els retalls amb les necrològiques d'en Joan Ballester i en Joan Barceló que m'anuncies. En Ballester era un home amb qui estàvem molt vinculats els elements d'Obra Cultural Catalana, car mercès a ell vam poder organitzar la Primera Exposició del Llibre Català a Buenos Aires deu fer més de dotze anys, la qual donà peu a la fundació d'Obra. I ara, amb motiu del viatge, vaig tenir l'avinentesa de conèixer-lo personalment. Més: li vaig enviar un exemplar del meu llibre, amb una dedicatòria, que mai no rebrà. I una altra casualitat: la seva muller va resultar que era neboda d'una senyora que vivia al replà de la casa on jo vaig néixer i vaig viure fins que vaig venir a Amèrica! O sigui que coneix la meva mare, i em coneixia a mi de quan era petit. En Joan Barceló, en canvi, hauria de dir que no el conec gens ni mica. Potser em sona el seu nom, però res més.

Ja t'ho deia jo que en feies un gra massa: aquesta activitat tan desfermada, sense deixar res per verd, et fotrà, tu! I, ara, només cal que et posis a escriure novel·les en cinc dies! Escolta, t'ho hauràs de fer mirar, això, eh? I la teva muller, què hi diu? Per bé que també veig que no para, car suposo que no et deu deixar anar sol i, de més a més, encara es llegeix l'obra completa de la Virginia Woolf i la biografia d'en Quentin Bell, i, per postres, *Crist s'aturà a Ebolí*! I jo que em queixo que no tinc temps! D'ençà de la meva darrera carta, he estat immersit en la preparació del pròleg per al *Babbitt* de Sinclair Lewis, o sigui, que m'he llegit la novella de nou

diverses vegades i una monumental biografia de Mark Schorer i un assaig d'un tal Dooley sobre l'obra d'en Lewis. Ara m'estic rellegint els *Diaris* de l'Anaïs Nin. Sempre hi pesco alguna cosa interessant que vaig volcant a les fitxes sobre en Henry Miller, car no sé si t'havia dit que tinc la mala pensada de fer-ne un estudi de la seva obra. No cal dir, però, que aquesta és una d'aquelles coses que va per llarg. D'altra banda, no sé si, quan l'acabi, ja haurà perdut interès de cara a ser editat en català. Sigui com sigui, m'hi diverteixo força, de moment.

Alguns caps per lligar:

Ja vaig comprendre que allò de l'administrador dels meus béns anava de conya, eh?

Has vist en Xavier Romeu? I, en aquest cas, li has dit que fa temps que no tinc carta seva? Més ben dit, que no n'he rebuda cap d'ençà que vaig tornar cap aquí.

Has rebut un exemplar dedicat del meu llibre?

Què ha passat amb la «confitura» de la Gabancho? A mi, no me n'havia enviat cap exemplar. Me'n voldries enviar un tu? (Carrega'l al compte!)

A veure si em demanes tu també alguna cosa, car si no ho fas em sentiré escanyat per un sentiment de caradurisme.

Records de la cosa de part meva i de la Isabel, i tu rep una cordial abraçada del teu

Jordi Arbonès

Aquesta carta és una mostra de la seva dedicació a la traducció i del seu extraordinari interès pel passat i present de Catalunya i, en especial, per la literatura. Una de les cares del cas Puig i Ferrater!

Bernal, 25 d'agost de 1981

Estimat amic,

No et facis il·lusions respecte que el cuiram indocte d'aquí no vulgui imitar el d'ací pel fet de no poder resoldre els problemes del país. Has de pensar que ells no tenen cap intenció de resoldre problemes (en tot cas els creen), car, a ells, totes els ponen, són la nova casta que es manté a costelles de la gleba, com feien els tsars, els faraons o la noblesa d'on sigui. No sé si m'entens. Però, va, per ara, ja n'hi ha prou d'aquest color; perquè no faria més que amargar-te amb les nostres tribulacions domèstiques.

Prenc nota que els *Contes del diumenge* me'ls enviarà directament en Franch i que ja està a punt de sortir el meu. Visca! Així que m'has pispat el pròleg per al conte d'en Pedrolo, eh? No t'amoïnis; estic segur que te n'has sortit més bé tu que no pas ho hauria fet jo. D'altra banda, vaig tan curt de temps que no sé com m'ho hauria fet per poder complir com cal. Entre la feina quotidiana a la sinya i les traduccions no em queda ni un minut per fer res de creació. I parlant de traduccions, mira tu com són les coses! Resulta que un parell de dies abans de rebre la teva cara, en rebre una, adreçada a l'editorial, d'en Francesc Vallverdú, en la qual s'excusa per no haver-me acusat recepció del meu llibre quan l'hi vaig trametre (fa més d'un any)

i, de més a més, m'ofereix la traducció d'un llibre per a la col·lecció de clàssics de tots els temps de can 62, tot donant-me a triar entre *Vanity Fair* i *Jude, the Obscure*. No cal dir que em va plaure que s'hagués recordat de mi, perquè quan vaig ser a Barcelona vaig tenir ocasió de conèixer-lo personalment en una reunió que va organitzar una amiga, la Montserrat Solanas (companya de feina nostra, de la Isabel i meva, de quan vivíem a Catalunya), en la qual hi assistiren també la seva muller, la Carme Vilagines, l'Alfred Badia, amb la seva dona, i en Lau, sol, que no sé quina vinculació tenia amb aquesta colla. Ara resulta que, en realitat, la cosa no va sortir d'ell, sinó que va respondre a l'estímul d'en Castellet, atiat per tu! És fantàstic, eh? Bé, jo li he contestat, acceptant de traduir *Vanity Fair*, però, per tal com ell no feia esment de la intervenció d'en Castellet, jo he callat com un mot i no he fet més que posar-li records per a ell. A veure com reacciona. Bé, al marge de l'anècdota, no saps com t'agraeixo que hagis fet aquesta gestió, i aquesta prova d'afecte per la teva banda, que se suma a les moltes que ja m'has donat, compensa l'agror que m'ha causat veure que en Vallverdú, si no hagués estat per aquest efecte de carambola, no hauria pensat en mi, malgrat que jo li havia demanat que em tingués en compte. És evident, però, que tant en Castellet com ell s'ho van prendre amb interès, car em va escriure l'endemà mateix d'haver-li parlat tu al primer. I posa en relleu, també, la gran influència que deus tenir prop d'en Castellet, tu!

He rebut, finalment, les *Memòries polítiques* d'en Puig i Ferrater. Encara no l'he acabat, però el que n'he llegit m'ha deixat verament escruixit. Mai no m'hauria imaginat que aquest home covés en el fons del seu cervell tot el que va anar volcant en aquestes pàgines. L'has llegit tu, aquest llibre? Deixant de banda totes les consideracions que fa sobre les dones, els francesos, l'admiració per l'Alemanya nazi i el menyspreu per la democràcia, que ja donaria tela per a estona, allò que més m'ha colpit han estat les recomanacions que fa als catalans de «passar-se» a Espanya i a la llengua castellana. És evident que quan escrivia töt això era un home que estava decebut de la política catalana de la Generalitat, així com dels homes que tallaven el bacallà aleshores, dels quals no se salven ni en Macià ni en Companys, però, sobretot, jo crec que en aquells moments afloraven en ell tots els deliris de grandesa, tots els afanys de ser famosos, totes les ambicions d'universalitat, i això era el que feia penedir-te, en definitiva, de no haver emprat la llengua espanyola per a bastir la seva obra, car aleshores, hauria tingut la satisfacció d'ocupar un lloc entre les glòries de les lletres castellanes, que ell tant admirava, però s'adonava que ja hi havia fet tard. No sé explicar-me-la de cap altra manera, la seva actitud sobre aquest particular. Després de llegir totes les atzagaiades que diu a l'entorn d'aquestes coses, ja em miro amb una mica de recel les diatribes que etziba a tort i a dret, sigui quan parla d'en Tarradellas, sigui quan es refereix als altres polítics de la seva època. A part d'això, el llibre és tot un document i una radiografia d'un ésser humà amb totes les seves tares i virtuts. Poques vegades els escriptors es mostren d'una manera tan descarnada, amb tanta sinceritat, quan es proposen de deixar unes notes íntimes a la posteritat. També és interessant la fèrria voluntat de tirar endavant la seva obra a despit de la salut malmesa i de tots els entrebancs que li dreça la vida domèstica. Ja me'n faràs cinc cèntims del que tu en penses, eh?

No, tu, res no m'havies dit respecte a l'apartament de St. Quirze Safaja. Devies de tenir por que no et titllés de burgesot (que és el que cuito de fer tot seguit). Així que tu volies que us invitéssim a passar una temporada prop del mar el dia que hi tinguem una caseta, i en canvi

vosaltres no solament ja disposeu d'un pis de cap de setmana, sinó que ara us l'heu comprada vosaltres, la caseta, de manera que ens tocarà a la Isabel i a mi de venir a passar-hi una temporadeta. Què et sembla? De moment, però, us en felicitem de tot cor!

Nosaltres, al desembre, complirem les nioces d'argent i havíem pensat anar a passar una segona lluna de mel a Barcelona, que és una regió del sud, a tocar de la serralada andina, amb boscos d'avets, llacs, cims nevats..., una mica com el Pirineu, però a escala monumental, com si diguéssim. Tanmateix, queda a 1.500 km i costa un ronyó el viatge i un altre l'estada. De manera que segurament llogarem alguna cosa a la platja i hi anirem amb els nanos. Això si les coses no empitjoren abans de l'estiu...

Una de les meves debilitats consisteix a cercar llibres per les llibreries i parades de vell, i és així com he anat bastint una mica de biblioteca. Quan vaig venir cap a Amèrica tot el meu equipatge eren llibres. Però allò que més m'ha apassionat sempre ha estat aconseguir que els llibres me'ls autografiï l'autor, o bé, si és un llibre vell, que hi dugui una dedicatòria autògrafa. És clar que més m'estimo que me'l dediquin a mi. Vet aquí, doncs, que acabo de tenir una alegria. Un vell amic, combatent a la guerra civil i després exiliat, ara, ha decidit de retornar a Barcelona i m'ha passat uns quants llibres que ja no li interessen. Són quasi tots de la col·lecció «Catalonia», editats a Mèxic, els primers anys de la postguerra. Hi ha *La novel·la del besavi*, d'August Pi i Sunyer; *De la pau i del combat*, de Pous i Pagès; *A la boca dels núvols*, de Ramon Vinyes, i *Tots tres surten per l'Ozama*, de Riera Llorca, autografiat. Així mateix, hi ha *L'arbre de foc* d'Agustí Bartra, amb una dedicatòria autògrafa també. Entre els tresors més preuats que tinc hi figuren la traducció de *L'Odissea*, dedicat per Carles Riba, *Converses amb Pau Casals*, dedicat pel Mestre, i un llibre que em va dedicar en Henry Miller, amb reproduccions d'aquarel·les seves. Demés tinc tota la collita que vaig fer durant el periple de l'any passat, en la qual hi figuren els teus, i un disc amb una dedicatòria de l'amic Ramon.

Un amic que ha rebut la casset de Verges 50 d'en Llach me n'ha fet una còpia «pirata». Em sembla que mai no n'hem parlat, d'aquest minyó. A mi, potser una de les coses que més m'agraden d'ell és *Campanades a morts*, però aquesta gravació darrera és també molt estimable, per bé que em fa l'efecte que queda una mica curta. O sigui, penso que havia de desenvolupar una mica més la part estrictament musical, la de les impressions infantils, per tal d'abastar zones més vastes. A part de ser un lluitador, és un bon músic, més que no pas cantant, potser, tot i que en algunes peces assoleix uns efectes i uns tons prenyats d'un gran dramatism, no trobes? Quan vaig escoltar per primera vegada un disc gravat en directe al Palau dels Esports (em sembla que és) corejat pel públic, se'm van posar per corbata i les llàgrimes m'inundaren els ulls. Encara ara no puc escoltar-lo sense que se'm faci un nus a la gola.

Darrerament m'han cridat l'atenció una sèrie de llibres de memòries escrita per gent jove, i que comprenen períodes molt curts, com ara: *Llibre d'hores (1975-78)*, d'Oriol Pi de Cabanyes, *Dietari (1979-80)*, de Pere Gimferrer, i *El present vulnerable*, d'en Feliu Formosa. En general, aquesta mena de llibres, els escriptors sempre els han publicat a les acaballes de la seva vida o bé hom els ha donat a conèixer quan ells ja eren morts. A què atribueixes el fet que ara proliferin com els bolets? Per ventura, obeeix a una mena de moda o bé és que l'esdevinidor és tan incert que no tenen esperança de viure gaires anys més? Si els has llegit, aquests llibres, voldràs dir-me què en penses i si me'ls recomanes?

Quina sort que hagi pogut veure en Pedroló! Jo fa temps que no he tingut cap lletra d'ell. Potser més val que aprofiti el temps fent novel·les i articles que no pas escrivint cartes, oi?

Gràcies pels retalls. Sí, el d'en Cendrós em deia ell que l'havia escrit tot fent una mica de «barrila», però a mi m'ha fet la mateixa impressió que a tu. Quant a la teva lletra a *El País*: l'actitud d'en Julián Marías és coherent amb la de la intel·lectualitat castellana i no fa més que corroborar que els separatistes són ells, però també demostra que els Països Catalans no són Espanya..., i més val que ells es mantinguin en aquesta posició, que no barregin les cartes.

Ah, per fi vaig poder veure la meva carta convertida en article a l'*Avui*. Em van censurar un parèntesi que feia: «(ara no sabia dir si [l'Estatut] és passat per aigua com els ous o bé és passat pels ous com l'aigua)». Sense comentaris.

I res més, per ara. Desitjo que t'hagis fet un tip de pintar la caseta, però pensa que aquesta mena de feina és salut... de cara a l'esdevenidor. Records de la Isabel i meus per a tots vosaltres. A reveure.

(Carta i resposta.) En aquesta carta parla del fet teatral.

Bernal, 31 de desembre 1981

Estimat amic,

Acabo de llegir en un *Canigó* que ja ha estat nomenat el jurat de la convocatòria del premi Josep Maria de Sagarra, que aquesta vegada comprendrà, a més de muntatges teatrals, traduccions de peces de teatre. Ja saps que de traduccions d'aquestes jo en tinc unes quantes al calaix; per consegüent voldria conèixer com més aviat millor les bases d'aquest premi, per tal de tenir temps per preparar-ne les còpies que calgui. Sobretot, de moment, m'agradaria saber el termini de recepció i on s'han d'enviar els exemplars (i quants)... També voldria saber si el premi et compromet d'alguna manera a la publicació de l'obra. Això és important perquè tinc la que vaig fer per a l'Aymà de l'obra *Equus*, la qual encara no ha estat publicada, però que potser la podria enviar al premi si no em veia obligat, en el cas hipotètic de guanyar-lo, a cedir els drets per a la publicació, la qual cosa no podria fer, per tal com aquests drets pertanyen a l'Aymà.

Aquesta, doncs, fóra una de les que hi voldria enviar i, l'altra, seria *Del pont estant d'Arthur Miller*. Després tinc també: *Un tramvia anomenat desig* i *La gata damunt la teulada de zinc* de T. Williams, i *Te i simpatia*.

Me'n podries dir alguna cosa prestament, de tot això? Mentrestant, un bon any, eh? I, com sempre, records per als teus i una cordial abraçada,

Jordi Arbonès

Barcelona, 13 de gener de 1982

Estimat amic,

Tinc al davant dues cartes teves per contestar. Una, del dia 9 de desembre, i l'altra, del 31, que sembla que requereix certa urgència de resposta atès que m'hi fas una pregunta gairebé angoixada, amb por de perdre el tren, perquè hi ha calé llarg a fer... Bé, amb tot això et deus preguntar com és que m'ho prenc amb tanta parsimònia i no em basquejo i t'envio la resposta a tota velocitat per correu urgent o, millor encara, com és que no et telefono o t'envio un telegrama. Ah, amic! Perquè la resposta que t'he de donar correspon a un afer oficial: és cosa de la Diputació, i «las cosas de palacio, van despacio».

Així que vaig tenir la teva carta —la segona, vull dir!— vaig posar en moviment tots els meus ressorts informatius. En primer lloc, vaig cercar la notícia que t'havia alertat al *Canigó*, i la vaig trobar. Després, vaig indagar entre els meus coneguts de l'ambient teatral i ningú no en sabia res. Finalment, vaig trucar en Xavier Fàbregas a l'Institut del Teatre, que depèn de la Diputació, i l'home em va fer cinc cèntims de l'assumpte. L'únic avís de la convocatòria s'ha publicat, fins ara, a través del Butlletí Oficial de la Província. Aguanta fort! I això d'aquest butlletí deu ser un paper d'aquells que només ensumen els rastrejadors d'expropiacions, desnonaments i bicoques. En resum, que l'alta participació en aquests premis —un concursant o dos per premi, sembla— ve imposada per la manca total de publicitat que se'n fa. Les bases d'aquest any —em va preguntar sorneguerament en Fàbregas—? N'hi ha per temps, sembla. Si és que es tornen a convocar. Si és que es mantenen els mateixos premis. Si és que... Bé, el mateix Fàbregas em va dir que qui s'encarrega d'aquest afer, ara, és un xicot jove, que es diu Dalmau, el qual va quedar astorat, el dia del repartiment de premis, de la mínima repercussió que el concurs havia tingut entre els professionals i, per tal de posar-hi remei, va assegurar que d'ara endavant les coses canviarien. L'enjòlit de l'assumpte és si se'n sortirà, si encara continuarà en aquest lloc, si aconseguirà remoure una vella carcassa burocràtica que ho frena tot, etc., etc.

Però com que jo anava per feina i en Fàbregas també és un home pragmàtic, vam deduir que el millor seria que tu fessis tres còpies de cada un dels llibres traduïts que podries presentar al concurs, i m'ho fessis arribar tranquil·lament per vaixell, que et sortiria més barat, o com et plagui més, a través d'un missatger, per exemple, i el teu home a Barcelona —que sóc jo, naturalment— ho guardaria per tal de presentar-ho tan bon punt hi hagi notícies de la convocatòria. Això, naturalment comporta un risc —això de comporta un risc em sona a llençatge parlamentari... Tot s'enganxa: a nivell de, a mesura que, aquesta estructura no contempla el desenvolupament de..., etc.—, el risc que després no es convoqui el premi, o que demanin quatre còpies en lloc de tres, o que els teus papers no s'ajustin a algun dels requisits que s'estableixen en les bases «no nades». Llavors, això seria un problema meu: subornar el jurat, fer més còpies, estrangular algun diputat, etc.

Què et sembla el sistema? Doncs ja hi estàs posant fil a l'agulla! Fotocòpia va, fotocòpia ve, cap a correus i els teus llibres via Barcelona. El que no hi inclouria seria aquest que tens compromès amb Aymà, *Equus*, ja que no tenim ni idea per on espetegaran els trets de cara a la publicació dels textos.

Bernel, 31 de desembre 1981

Estimat amic,

Acabo de llegir en un Camisó que ja he estat nomenat al jurat per a la convocatòria del premi "Josep Maria de Sagarra" que aquesta vegada comprendrà, a més de montatges teatrals, traduccions de peces de teatre. Ja saps que de traduccions d'aquesta jo en tinc ones quantes al calaix; per consegüent voldria coincidir amb més aviat millor les bases d'aquell premi, per tal de tenir temps de preparar-ne les còpies que calgui. Sobretot, de moment, m'interessaria saber el termini de recepció i on s'han d'enviar els exemplars (i quants)... També voldria saber si el premi està compromès d'alguna manera a la publicació de l'obra. Això és important perquè tinc la que vaig fer per a l'Agència de l'obra Equus, la qual encara no ha estat publicada, però que potser se podria enviar al premi si no em seria obligat, en el cas hipotètic de guanyar-la, a cedir els drets per a la publicació, la qual cosa no podria fer, per tal com, aquests drets pertanyen a l'Agència.

Aquesta, doncs, fóra una de les que hi voldria enviar i, l'altra, seria Del pont estant d'Arthur Miller. Després tinc també: Un tramvia anomenat "Desig" i La gata damunt la teulada del T. Williams, i Te i simpatia.

M'he produït dir alguna cosa prestament, de tot això? M'interessa, un bon any, eh? I, com sempre, records per als teus i una cordal abraçada

Jo A.

Carta manuscrita de Jordi Arbonès a Joaquim Carbó, escrita el 31 de desembre de 1981, on expressa la seva intenció de presentar-se al Premi Josep Maria de Sagarra amb alguna de les seves traduccions de Del pont estant, d'Arthur Miller, Un tramvia anomenat desig i La gata damunt la teulada de zinc, de Tennessee Williams, i Equus.

En la següent carta, parla cruament de la seva malaltia, de tripijocs editorials i del desencís en veure que les seves traduccions són qüestionades pels partidaris d'una llengua light

Bernal, 21 de juliol de 2000

Estimat amic,

No hi ha dret que t'escrigui al cap de gairebé sis mesos des de la teva darrera lletra, però, noi, es veu que com menys fas menys ganes tens de fer res. Aquesta és la realitat. Em costa d'asseure'm davant l'ordinador ni que sigui per fer una carta, ja que, si bé la vista ha millorat força, i puc llegir amb una certa dificultat, encara no està del tot bé per poder traduir, i el fet d'escriure m'exigeix un esforç.

El procés de la malaltia, durant aquests mesos, ha estat favorable, o sigui que es veu que s'ha frenat la virulència, però això no vol pas dir que hagi desaparegut. Aquest darrer mes, per exemple, l'anàlisi de control va donar un resultat d'escassetat de plaquetes i glòbuls blancs, de tal manera que la doctora no va poder indicar-me la medicació adient perquè es tracta d'un medicament que fa estralls tant en les cèl·lules malignes com en les benignes. Ara veurem què passarà la setmana vinent, quan em faci la nova anàlisi. Quant a la vista, em vaig fer una electroretinografia, el resultat de la qual he de dur a l'oftalmòloga també la setmana entrant.

No cal dir que tens tota la raó: el problema és que som massa vells. Abans, la gent es moria abans i, per tant, no arribava a desenvolupar aquesta mena de malalties, com ho demostra el fet que aquesta que jo arrossego sigui poc coneguda i, relativament, poc estesa.

De fet, doncs, es podria dir que ara em dedico a fer vida contemplativa, la qual cosa em resulta una mica estranya, ja que, com bé saps, sempre he treballat com un bastaix i poques vegades he tingut tant de temps per no fer res de res. En realitat, el que faig és llegir bastant més, ja que abans, quan acabava de traduir, ja no tenia esma per a res. També les caminades s'han reduït, sobretot ara que fa molt de fred, car aquest hivern és atípic, amb temperatures sota zero a tot el país, així com amb nevades fins i tot a les províncies del nord on generalment hi fot una calor espantosa. Així que al matí me'n vaig fins al correu, a veure si hi ha res a la casella, torno a casa i vaig a casa de la Glòria —que viu a tres o quatre cases de distància de la nostra— i lleigeixo el correu electrònic, que m'arriba al seu ordinador, i contesto els missatges que així ho requereixen. Torno cap a casa i ja s'ha fet l'hora de dinar. Dinem, la Isabel i jo, mirem les notícies per la tele, tot prenent un cafetonet, i després, una migdiada d'una horeta, per no perdre el costum. A la tarda, quan em llevo, a llegir, bo i escoltant música, fins a l'hora de berenar; després, una altra estona de lectura, fins que es fa l'hora de veure el telenotícies del vespre, per esperar l'hora de sopar, seguit d'algun programa televisiu i a tancar els ànecs.

El cas és que m'he proposat de tirar endavant aquella famosa novella que tinc començada i que no puc acabar mai, però t'asseguro que em fa una mandra tremenda de posar-m'hi. És cert que he estat llegint la documentació, però em costa de posar-me a escriure. Suposo que tot és qüestió de començar... La idea que tinc és d'avançar tant com pugui per tal de poder demanar un ajut a la ILC l'any vinent. Per cert que, enguany, vaig demanar un ajut a la traducció per una obra que ja tenia feta, *Els llibres de la meua vida*, de Henry Miller, la qual, d'altra banda, havia pogut encolomar a Apóstrofe-Deriva, de tal manera que aquestes editorials em

van pagar una quantitat i ara, fa pocs dies, la ILC els va dir que m'oferien 250.000 en comptes de les 500.000 que demanava, i com et pots imaginar les vaig acceptar de seguida. No sé si t'havia comentat que també Columna em va comprar els drets de la traducció de *Jane Eyre*, que també m'havia quedat al calaix, ja que Edhasa no la va voler publicar, atès que Proa es va avançar i en va treure una altra traducció. Passa que aquesta traducció havia rebut un ajut del ministre de Cultura, i adquirir una quantitat d'exemplars fins a una suma determinada, la qual cosa va servir d'esquer per fer picar l'Alzueta. Alhora, aquestes editorials, tant les unes com l'altra, han demanat també un ajut a l'edició a la ILC, per poder editar ambdues obres. Quina conya, tu! Així va el món, nano. Sigui com vulgui, l'ajut de la ILC, anem fent bullir l'olla, i a mi ni m'agafa una «depre» com potser em passaria si no hagués trobat el desllorigador d'aquesta manera.

No sé pas si tornaré a tenir la visió com abans, i que això em permeti de tornar a fer traduccions. Amb tot, si això no arribés a passar, segurament m'hauria de dedicar a traduir al castellà, ja que les editorials catalanes ja em consideren una baieta vella, que cal llençar a un racó. És cert que l'Isidor Cònsul em va encarregar una traducció —que és la que vaig haver de retornar quan es va manifestar la malaltia—, però prou que li va costar de decidir-se i encara em va advertir que un membre del consell assessor havia remarcat que jo tenia tendència a «literaturitzar massa». Cony, tu, què vol dir això? Per ventura no fem literatura? És clar, del que es tracta és d'abaixar el llistó, d'emprar un nivell de llenguatge *light*, sense tenir en compte el nivell que tingui l'original, i d'aquesta manera sembla que totes les traduccions siguin fetes per la mateixa persona, i que les obres originals estiguin escrites per autors que escriuen tots igual. No recordo si et vaig dir que Apóstrofe-Deriva ha publicat la primera edició sense esportar de *Primavera negra*, per a la qual hi vaig fer una nota introductòria, en la qual vaig provar de rebatre els arguments dels senyors Periquitu i Tontaina. Si no vols comprar l'exemplar del llibre, digues-m'ho i t'enviaré una fotocòpia de la nota, però m'agradaria que la llegissis i me'n diguessis què et sembla.

Sí, amic, així és com em sento: com una baieta vella llençada a un racó, després de més de trenta anys de dedicació a anostrear obres de literatura anglosaxona, ja que resulta que el que has fet no val ni una merda.

Respecte als suplementes de l'*Avui*, en Bonals em va enviar un paquet amb els que corresponien als quatre primers mesos de l'any, o sigui que no cal que tiris mà dels del teu arxiu. En realitat, quan te'ls vaig demanar, ho vaig fer perquè no pensava que els podies guardar al teu arxiu. Durant molt de temps, jo també ho guardava tot, però va arribar un moment que vaig decidir que això no tenia cap sentit, ja que mai més no trobaria el moment per rellegir-ho tot i que ni tan sols ho tenia arxivat, de tal manera que, quan hagués de menester alguna cosa, la pogués trobar amb facilitat. Conservo encara els *Serra d'Or*, des que m'hi vaig subscriure fa no sé quants anys, fins que darrerament me n'he esborrat, com també em vaig esborrar de la *Revista de Catalunya*, arran de la implantació de l'economia de guerra, a causa de la fotuda malaltia.

Em sap greu que t'hagis molestat per l'afer Pescetti. No ho vaig fer de mala fe: simplement ho vaig comentar a la Glòria, i ella no va trigar a transmetre el comentari a l'interfecte. Perdona'm, que no es tornarà a repetir.

La Margarida Aritzeta em deia que està escrivint una novella, en la qual hi sortirà la família Arbonès, ja que situa la protagonista a Baires i no sé de quina manera estableix contacte amb nosaltres. Ja em comença a agradar això de ser una mica protagonista de les novel·les dels amics, com ho vaig ser a *S'ha acabat el bròquil...*

D'en Mosqueiro, en parlarem a la propera. Ara, plego, i espero que no triguís tant com jo a escriure, eh? Records de part de tots i una forta abraçada del teu

Jordi Arbonès

Darrera carta rebuda

Bernal, 27 de febrer de 2001

Estimat Joaquim,

Em cau la cara de vergonya! La darrera vegada que vas tenir la gentilesa de trucar-me, et vaig prometre que t'escriuria de seguida i, ja ho veus, quatre mesos han passat? Tot l'any passat va transcórrer sense que donés cop i es veu que això em va fer créixer l'os de l'esquena, i el fet de seure davant de l'ordinador m'exigia un esforç que no em veia amb cor de fer. Després, els d'Ediciones B em van encarregar una traducció al castellà, tot demostrant que tenen més sensibilitat que no pas les editorials dites catalanes, traducció que he acabat fa uns quants dies i es veu que això m'ha servit per lubricar les frontisses dels dits, de manera que entre ahir i avui ja he escrit una carta a la Maria Ginès —car he sabut que ha presentat el projecte de la biografia de Pedrolo a la beca que ofereix l'Ajuntament de Tàrraga— i a en Matthew, que em va enviar el seu darrer llibre *CAT*, i volia expressar-li'n la meua opinió per escrit, però no per conducte del correu electrònic, que sempre és una cosa virtual i efímera. I ara, la teva. Cal dir, però, que el correu electrònic fa que la comunicació sigui més seguida, ja que, la majoria de les vegades, només cal fer allò que mai no ha estat més ben dit: quatre ratlles.

No sabia que havies tingut una trifulla amb el Periquito i en Tontaina. M'agradaria conèixer què vas escriure a *Les muralles de Jericó* sobre aquest parell. Per cert que, fa poc, vaig rebre una carta d'una noia de Tàrraga que es diu Alba, i que sembla que fa la tesi sobre en Pedrolo com a traductor (i també ha presentat el projecte a la beca de Tàrraga), i es veu que la noia havia llegit *El malentès...*, i és clar estava esverada de veure com tractaven en Pedrolo (i a mi, naturalment). Jo li vaig dir que això del «model de llengua» és una collonada que no té ni cap ni peus, que no hi ha cap escriptor (ni traductor) que triï un «model» i n'adapti totes les seves obres, sinó que, en el cas de l'escriptor, cercarà el nivell o nivells de llenguatge que més s'adiguin al que vol fer, i quant al traductor, no té més remei que adaptar-se al «model» de l'autor, això sí. Suposo que aquesta mossà també es posarà en contacte amb tu, car m'ho va dir.

No m'estranya això que dius que hi ha una colla de pixavins que es dediquen a clavar garrotades als de la nostra generació i la immediatament següent, però, d'altra banda, resulta que en Coca o l'Isidre Grau, per exemple, s'emporten premis importants.

Ja saps que estem projectant un viatge a Catalunya per al mes d'abril, i que pensem estar-nos-hi un parell de mesos (de mitjans d'abril a mitjans de juny), ja que hem constatat que amb els diners de les pensions, que aquí no ens arriben fins a fi de mes, a BCN podrem viure tranquil·lament, sempre que no hàgim de pagar lloguer. És així, doncs, que en Bonals ens ha ofert un apartament que només fa servir com a estudi perquè ens hi quedem el temps que vulguem, i ho volem aprofitar. Això em permetrà de renovar el contacte amb la gent de les editorials, per mirar d'aconseguir traduccions de nou, ja que no és igual que et vegin la cara que rebre un e-mail, que la majoria de les vegades ni tan sols es dignen a contestar-lo. I espero que també tinguem ocasió de fer-la petar de valent.

Ara, com que l'Enciclopèdia —per fi!— va descatalogar *Pedrolo contra els límits*, vaig tenir la idea de proposar a en Vallverdú de fer-ne una reedició, ja que, en un altre moment, ell estava disposat a fer-la, però va resultar que l'Enciclopèdia deia que en tenia un gavadal als magatzems, si bé, quan un llibreter els el demanava, deien que estava esgotat, i per tant en Vallverdú ho va deixar córrer. Aquesta vegada, resulta que ell ho veu amb bons ulls, però sembla que a can 62 no hi té cap pes, la seva opinió, i em va aconsellar que escrigués directament a en Xavier Folch. Així ho vaig fer, però han passat els dies i aquest senyor tampoc no s'ha dignat contestar-me, de manera que suposo que no deuen tenir cap interès a publicar-lo, el meu llibre, al qual pensava que s'hi podria afegir el treball que va sortir a URC sobre les novel·les curtes i, potser, el que vaig presentar a Lleida i que figura al llibre *Rellegir Pedrolo*. En fi...

Quant als suplementes de Cultura, en Bonals em va dir que li havien passat un preu de franquatge molt alt per a la tramesa per correu; aleshores, li vaig dir que no s'amoinés. D'altra banda, sempre en pesco algun dels que arriben a l'Obra Cultural Catalana.

Ja saps que l'any passat, CEDRO em va atorgar un ajut arran d'aquesta maleïda malaltia. Doncs bé, ara la Montserrat Bayà es veu que va ser a Madrid i va consultar si es podria repetir. En principi, sembla que donen prioritat a les persones que no n'han rebut mai cap, però això no vol dir que no el considerin i el tractin si torno a presentar-los els certificats i els estudis corresponents. No cal dir que el presentaré.

Una amiga em va enviar fotocòpia dels articles de *Serra d'Or* sobre Pedrolo, entre els quals hi ha el teu, que tu no m'has enviat.

D'en Barceló n'havia sentit a parlar força i vaig llegir tot el que es va publicar sobre ell arran de la seva mort.

Naturalment que el fenomen Harry Potter també fa forolla a l'Argentina, fins al punt que la meva filla i el seu noi sembla que en devoren els llibres que apareixen.

Ja veus que aquesta carta és com una mena de miscel·lània, tota descordada, però vaig mirant de contestar les coses que m'explicaves a la teva última que és del mes d'agost de l'any passat!! i, alhora et vaig comentant les coses que em passen pel cap.

Finalment, vaig restablir el contacte amb l'Antoni Serra, que va canviar de dona i ara és pare d'un vaillet. Vol que fem una escapada fins a Mallorca, amb la Isabel, que no coneix l'illa, i segurament ho farem. Ell també és un amargat pel tracte que rep la nostra gent. Aquest és un altre cas de la injustícia a què sotmeten els grans escriptors els tòtils que ara s'ho volen menjar tot i que no saben res de res. En Serra és autor de diversos llibres interessants, però n'hi ha un que per ell tot sol, en unes altres latituds, seria considerat un novel·lista de colló de mico: *Rapsòdia per a una nit de Walpurgis Nuredunna*. No comparteixes la meua opinió?

I plego, perquè no vull deixar dormir més aquesta resposta. Espero que, amb píndoles i pastilletes, vagis fent la viu-viu, com jo. Suposo que ja deu haver sortit *Els llibres de la meva vida*, que publica Deriva-Apóstrofe. Vas veure la nota a *Primavera negra*?

Una abraçadota,

Jordi Arbonès